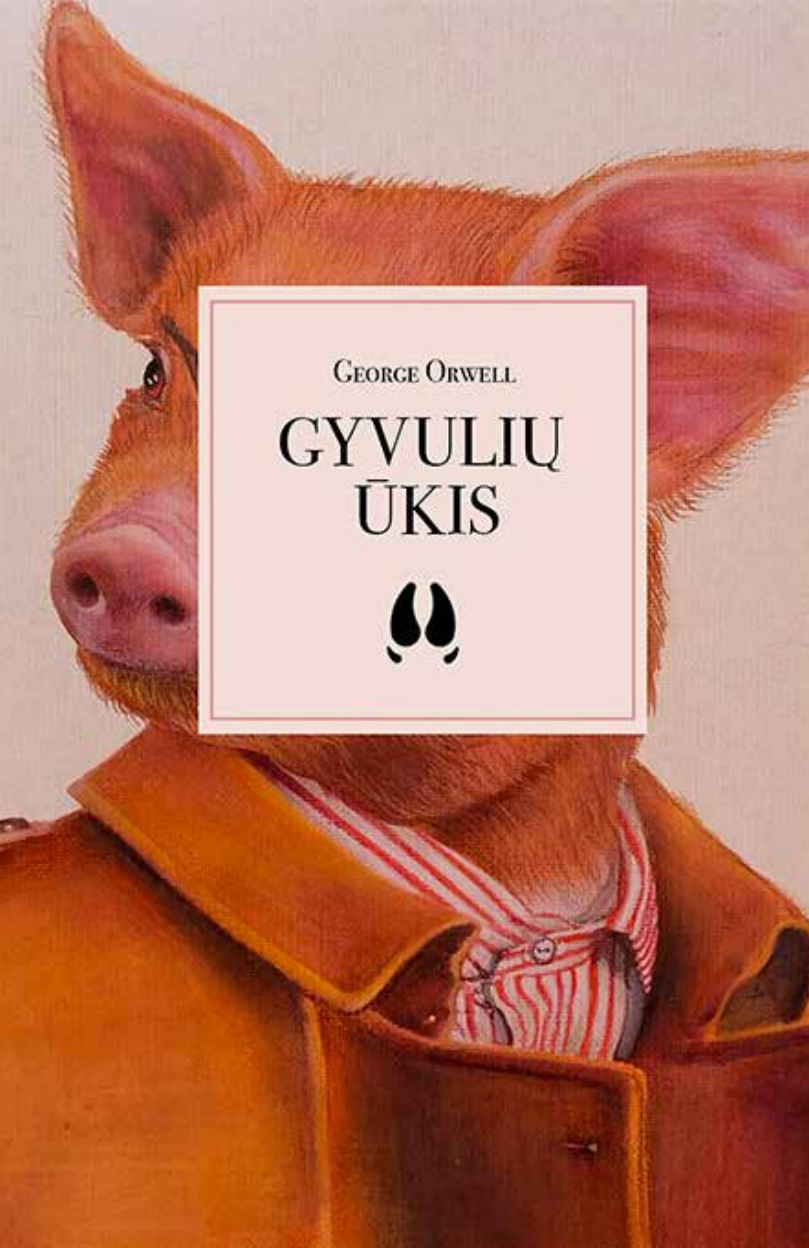

GEORGE ORWELL

GYVULIŲ
ŪKIS

GEORGE ORWELL

GYVULIŲ ŪKIS

Fantastinė apysaka

Iš anglų kalbos vertė
EDITA MAŽONIENĖ

OBUOLYS

LEIDĖJŲ ŽODIS

Vienas garsiausių Anglijos rašytojų Ericas Arthuras Blairas, kūręs George'o Orwello slapyvardžiu, šiandien gerai pažįstamas visiems pasaulio knygų mylėtojams. Nors jo kūrybos kelias nebuvo sklandus, vienas geriausiai vertinamų šio autoriaus kūrinių – „Gyvulių ūkis“ – tapo pasauline literatūros klasika.

Ši pasaka-apysaka – tai distopinė visuomenės vizija, kurioje pašiepiamos socializmo bei komunizmo idėjos ir jų išsigimimas. Nors buvo baigtas rašyti 1944 metų vasarį, net keturios leidyklos iš pradžių atsisakė spausdinti šį kūrinį, tad skaitytojus knyga pasiekė 1945 metų rugpjūtį.

Neatsitiktinai „Gyvulių ūkis: Pasaka“ (taip kūrinį buvo pavadinęs autorius) pasirodė būtent tą mėnesį, kai ant Hirošimos ir Nagasakio buvo numestos JAV atominės bombos, o paskelbta Japonijos kapituliacija pagaliau užbaigė šešerius metus trukusį Antrąjį pasaulinį karą.

Garsioji „Gyvulių ūkio“ frazė: „Visi gyvuliai yra lygūs, bet kai kurie lygesni už kitus“ – taikliai apibūdina pagrindinę knygos mintį ir žinutę. Nors parašytas kaip alegorinė pasaka, kūrinys kandžiai kritikavo stalinizmą ir Sovietų

Sąjungą. Jame pasakojama istorija apie socialinę revoliuciją: Anglijos ūkininko Džonso gyvuliai sukyta prieš šeimniną, išveja jį, ima gyventi savarankiškai, kurti lygiaverčių narių bendruomenę, tačiau greitai perversmas pavirsta diktatūra ir teroru.

Akivaizdu, kad leidėjų nenoras publikuoti „Gyvulių ūkį“ buvo susijęs ir su politika – tuo metu Sovietų Sąjunga buvo reikšminga karinė galia ir Didžiosios Britanijos sąjungininkė kovoje su nacistine Vokietija. Manoma, kad šiame kontekste kūrinys nuskambėtų pernelyg kontroversiškai. Tačiau vos išleista knyga tapo nepaprastai populiari – ji puikiai atspindėjo moralinių ir politinių vertybių perkainojimą bei pasaulinių istorinių nuotaikų kaitą, vykusią po ilgų karo metų. Skaudžios dviejų ankstesnių dešimtmečių fašistinio totalitarizmo pamokos: nuniokota Europa, nacių naikinimo stovyklų realybė, vertė ieškoti naujų moralinių vertybių ir mokė prisiminti senąsias. Deja, atominio amžiaus aušra nesuteikė atgaivos, tik atnešė pasauliui naują siaubo ir griūties nuojautą. Nors karas pasibaigė, pasaulis nesijautė saugus, o žmonės buvo sunerimę.

Ši knyga – tai savotiškas perspėjimas apie nuolat iškylančias totalitarizmo apraiškas. Joje atskleidžiamas visas valstybės dominavimo ir teroro mechanizmas: kaip nutildyti tuos, kurie galvoja kitaip, kaip, panaudojus propagandos jėgą, apšmeižti, sugniuždyti ir sunaikinti taučiausias idėjas.

Nors „Gyvulių ūkis“ buvo sukurtas pračio amžiaus viduryje, tačiau kaip niekada aktualus ir šiandieniniame

pasaulyje. Jame galima įžvelgti ne tik kritiką, pašaipą, mašto kurstymą bei antipatiją totalitarizmui, čia taip pat aprašomi ir dviveidiškumo, diskriminacijos, nelygybės, agresijos, propagandos veikimo būdai. Niekam ne paslaptis, kad tai vienos pagrindinių XXI amžiaus ydų. Rasinė, ekonominė, lyčių nelygybė, agresija, smurtas, patyčios – tai vienos opiausių šių laikų problemų, kurias žmonija vis dar sprendžia.

Dar viena skauda tema šiandienos pasaulyje – tai nekontroliuojama žiniasklaida. Medijos, kurių sklaida ir prieinamumas darosi vis įkyresnis, persmelktos smurto, patyčių, netolerancijos kitai rasei, lyčiai, kitokiam gyvenimo būdai ar mąstymui. Visa tai tampa mūsų gyvenimo norma. Žmogaus gyvybė bei asmens individualumas, teisė būti nepriklausoma asmenybe nebėra tokia vertybė, kokia turėtų būti.

Taigi, anot britų literatūrologo ir romanisto Malcolmo Bredbury'o, G. Orwello kūrinuose skaitome apie savo laikotarpį, apie propagandos korupciją, apie lozungus, kurie buvo perrašyti, kad tiktų valdančiųjų tarpininkams, apie valstybinės spaudos mechanizmą, apie prarastus gerus ketinimus ir paaukotus istorinius lūkesčius, apie išliekančio padorumo pojūtį, kuris pats savaime atrodytų naivus, tačiau suteikia vilties, kad dar ne viskas prarasta. Skaitome apie valstybės aparato ir aparatininkų augimą, apie pašalintas moralines nuostatas ir sunaikintus oponentus.

Taip pat galime patikėti grožinės literatūros galia mesti iššūkį lyderiams, kurie įkyriai perša šventas tiesas

ir istorinę būtinybę kaip pateisinimą neteisėtam istorijos pasisavinimui ir asmenybės priespaudai.

Taigi galime nuolat skaityti G. Orwellą ir atrasti naujų dalykų, mėginti suprasti autoriaus perspėjimus ir atrasti tas vertybes, kurios neleistų totalitarizmui sunaikinti žmogiškojo prado.

I SKYRIUS

PONAS DŽONSAS iš Dvaro ūkio užrakino nakčiai vištides, tačiau buvo toks girtas, kad užmiršo užšauti angas. Šviesos ratas nuo jo žibinto šokinėjo kairėn dešinėn, kai jis svyravo per kiemą, už durų nusispyrė batus, iš statinės kamaroje išlenkė paskutinį bokalą alaus ir nusigavo iki lovos, kur jau knarkė ponia Džons.

Vos tik miegamajame užgeso šviesa, visuose ūkiniuose pastatuose kilo sujudimas ir maišatis. Dieną buvo pasklidęs gandas, esą senasis Majoras, vidutiniųjų baltųjų veislės kuily, prizininkas, praeitą naktį sapnavęs keistą sapną ir užsimanęs jį persakyti kitiems gyvuliams. Buvo sutarta, kad vos tik ponas Džonsas pasitrauks iš akiračio, visi susirinks didžiojoje daržinėje. Senąjį Majorą (taip jį visi vadino, nors tikrasis vardas, kaip buvo rašoma parodose, buvo Vilingdono Gražuolis) ūkyje taip gerbė, jog kiekvienas mielai aukojo miego valandėlę, kad tik galėtų išgirsti, ką jis pasakys.

Viename didžiosios daržinės gale, kaip ant kokios pakylos, šiaudų guolyje, po žibintu, pakabintu po sija, jau buvo įsitaisęs Majoras. Jis buvo dvylikos metų ir

pastaruoju metu gan pastambėjęs, tačiau vis dar atrodė didinga kiaulė, išmintinga ir geranoriška, nors iltys ir nebuvo nupjautos. Netrukus ėmė rinktis kiti gyvuliai ir taisėsi sau būdingomis pozomis. Pirmiausiai atėjo trys šunys – Pakalnutė, Džesė ir Pinčeris, o paskui – kiaulės, kurios susėdo į šiaudus prieš pat pakylą. Vištos sutūpė ant palangių, balandžiai užplasnojo ant gegnių, avys ir karvės sugulė už kiaulių ir ėmė atrajoti. Drauge atėjo du kinkomieji arkliai – Boksininkas ir Dobilė, žengdami labai lėtai ir atsargiai statydami dideles gauruotas kanopas, kad nenumintų kokio šiauduose pasislėpusio gyvuliuko. Dobilė buvo pilvota, motiniška, įpusėjusi savo amžių kumelė, taip ir neatgavusi figūros po ketvirtojo kumeliuko. Boksininkas – milžiniškas padaras, kone aštuoniolikos sprindžių aukštumo ir stiprus lyg du drauge sudėti normalūs arkliai. Dėl baltos juostos išilgai nosies jis atrodė kvailokas, ir iš tiesų dideliu protu nepasižymėjo, tačiau buvo visų gerbiamas už būdo tvirtumą ir didžiulę darbinę galią. Įkandin arklių atėjo Murielė – balta ožka ir Benjaminas – asilas. Benjaminas buvo seniausias gyvulys ūkyje ir, be to, irzliausias. Jis kalbėdavo retai, o jei ir praverdavo burną, tai tik kokiai ciniškai pastabai – pavyzdžiui, jis sakydavo, kad Dievas davęs jam uodegą musėms nusivaikyti, bet jau vėliau nebūtų nei uodegos, nei musių. Jis vienintelis iš visų ūkio gyvulių niekada nesijuokė. Paklaustas kodėl, sakydavo nematęs, ko juoktis. Nors ir atvirai neprisipažindavo, jis buvo atsidavęs Boksininkui: paprastai jiedu abu drauge leisdavo sekmadienius pievutėje už sodo, ganydamiesi šonas prie šono ir nepersimesdami nė žodeliu.

Vos tik abu arkliai sugulė, į daržinę suvirto pulkelis ančiukų, pasimetusių nuo mamos – jie pypsėjo ir mėtėsi į visas puses, ieškodamiesi vietelės, kur jų niekas nenumintų. Dobilė priekine koja padarė jiems sienelę, ir ančiukai sutūpę už jos netrukus užmigo. Paskutinę akimirką manieringai statydama kojas ir kramsnodama cukraus gabaliuką įžengė kvaila gražuolė kumelaitė Molė, traukdavusi pono Džonso vežimaitį. Ji užsiėmė vietą priekyje ir ėmė staipytis – kratyti savo baltus karčius, tikėdamasi patraukti dėmesį į įpintus raudonus kaspinus. Paskutinė atėjo katė, kuri, kaip paprastai, ieškojosi šilčiausios vietelės ir galiausiai įsispraudė tarp Boksininko ir Dobilės; čia ji patenkinta pramurkė per visą Majoro kalbą, nesiklausydama nė žodžio iš to, ką tas sakė.

Jau susirinko visi gyvuliai, išskyrus Mozę – prijaukintą kranklį, miegojusį ant laktos trobos priemenėje. Majoras, pamatęs, kad visi patogiai įsitaisę ir įdėmiai laukia, atsikosėjo ir pradėjo:

– Draugai, jūs jau girdėjote apie keistąjį sapną, kurį sapnavau pereitą naktį. Bet apie sapną pakalbėsiu vėliau. Pirmiau turiu pasakyti kai ką kita. Aš nemanau, draugai, kad dar ilgai būsiu tarp jūsų, o prieš numirdamas laikau savo pareigą pasidalyti su jumis savo išmintimi. Aš ilgai gyvenau, turėjau daug laiko pamąstyti, gulėdamas vienas savo garde ir, manau, galiu teigti suprantąs gyvenimo šioje žemėje esmę, kaip ir kiekvieną dabar gyvenantį gyvulį. Apie tai ir noriu su jumis pasikalbėti.

Taigi, draugai, kokia mūsų gyvenimo esmė? Pripažinkime – mūsų gyvenimas varganas, sunkus ir trumpas.

Mes gimstame, mums duodama tik tiek pašaro, kad dvasia išsilaikytų kūne, ir tie iš mūsų, kas sugeba, yra verčiami dirbti iki paskutinio jėgų lašelio. Ir tą pačią akimirką, kai tik tampame nebenaudingi, esame žiauriausiai ir šlykščiausiai papjaunami. Nė vienas gyvulys Anglijoje, sulaukęs metų amžiaus, jau nebežino, kas yra laimė ar laisvalaikis. Nė vienas gyvulys Anglijoje nėra laisvas. Gyvulio gyvenimas – vargas ir vergovė, tai akivaizdi tiesa.

Bet ar taip tikrai gamtos sutvarkyta? Ar tai dėl to, kad mūsų žemė tokia skurdi, jog neišgali užtikrinti padoraus pragyvenimo? Ne, draugai, tūkstantį kartų ne! Anglijos dirva derlinga, klimatas geras, jis aprūpintų sočiu pašaru nesuskaičiuojamai didesnę kiekį gyvulių, negu jų čia gyvena dabar. Vien šis mūsų ūkis išlaikytų tuziną arklių, dvidešimtį karvių, šimtus avių – ir visi galėtų gyventi patogiai ir oriai, kaip dabar net negalime įsivaizduoti. Tai kodėl mes vis dar gyvename tokiomis skurdžiomis sąlygomis? Todėl, kad kone visus mūsų darbo rezultatus iš mūsų pagrobia žmonės. Štai čia, draugai, ir yra atsakymas į visas mūsų problemas. Jį galima apibendrinti vienu žodžiu – Žmogus. Žmogus – vienintelis tikras mūsų priešas. Pašalinkite iš scenos žmogų, ir amžiams dings pagrindinė alkio ir persidirbimo priežastis.

Žmogus – vienintelis padaras, kuris vartoja nieko pats negamindamas. Jis neduoda pieno, jis nededa kiaušinių, jis per silpnas plūgui traukti, jis per lėtas susigauti triušį. Ir vis dėlto jis – visų gyvulių viešpats. Jis verčia juos dirbti, jis gražina jiems patį minimumą, vos tegelbėjantį nuo badavimo, o likusią dalį pasilieka sau. Mūsų triūsų įdirbama

žemė, mūsų mėšlu ji tręšiama, o vis dėlto tarp mūsų nėra nė vieno, kas turėtų ką daugiau nei nuosavą kailį. Jūs, karvės, kurias matau čia, priešais save, kiek tūkstančių galonų pieno davėte per šiuos pastaruosius metus? Ir kas nutiko tam pienui, turėjusiam užauginti tvirtus veršiukus? Kiekvienas jo lašas nutekėjo į gerklę mūsų priešui. O jūs, vištos, kiek pridėjote kiaušinių per šiuos pastaruosius metus ir kiek iš tų kiaušinių išsiritu viščiukų? Likusieji nukeliavo į turgų, kad Džonsas su savo žmonėmis turėtų pinigų. O tu, Dobile, kur tie keturi kumeliukai, kuriuos atsivedei ir kurie turėjo būti parama ir džiaugsmas tau senatvėje? Kiekvieną pardavė vos sulaukusį metų – daugiau niekada nebematysi nė vieno iš jų. O ką tu turi už keturis savo vaikus ir visą sunkų darbą laukuose – tik skurdaus pašaro ir gardą?

Bet net ir vargingajam mūsų gyvenimui neleidžiama natūraliai užsibaigti. Nekalbu apie save, nes aš – vienas iš laimingųjų. Man jau per dvylika metų ir turėjau daugiau nei keturis šimtus vaikų. Toks natūralus kiaulės gyvenimas. Tačiau pabaigoje nė vienas gyvulys neišvengia žiauraus peilio. Jūs, jaunieji meitėliai, kurie dabar gulite priešais mane, visi žviegdami atsisveikinsite su gyvenimu ant trinkos dar nė metams nepraėjus. Visų mūsų laukia tas siaubas: ir karvių, ir kiaulių, ir vištų, ir avių – visų. Net ir arklių bei šunų likimas ne ką geresnis. Tave, Boksininke, tą pačią dieną, kai tik didingieji tavo raumenys neteks galios, Džonsas pasiųs skerdikui, kuris perpjaus tau gerklę ir išvirs tave skalikams. O pasenusiems šunims, kai jiems išbyra dantys, Džonsas užriša ant kaklo plytą ir nuskandina artimiausiame tvenkinyje.

Tai ar neaišku kaip dieną, draugai, kad visos mūsų gyvenimo blogybės kyla iš žmonių tironijos? Tik atsikratykime Žmogaus, ir mūsų darbo vaisius priklausys mums patiems. Kone per vieną naktį galėtume tapti turtingi ir laisvi. Tai ką turėtume daryti? Nagi dieną ir naktį, kūnu ir siela veikti taip, kad nuverstume žmonių rasę! Štai ką noriu jums pranešti, draugai – sukilkime! Nežinau, kada įvyks tas Sukilimas – gal po savaitės, gal po šimto metų, bet žinau taip aiškiai, kaip matau šiaudus sau po kojom – anksčiau ar vėliau teisingumas nugalės. Į tai kreipkite savo žvilgsnius, draugai, per likusį trumpą savo amžių! Ir visų svarbiausia – perduokite šią mano mintį tiems, kas ateis po jūsų, kad ateities kartos tęstų šią kovą iki pergalingos pabaigos.

Ir atminkite, draugai, jūsų ryžtas nė akimirką neturi nusilpti. Joks argumentas neturi jūsų suklaidinti. Niekad neklausykit, kai jums sakys, kad Žmogaus ir gyvulių nau-da bendra, kad vienų gerovė – tai ir kitų gerovė. Visa tai melas. Žmogus žiūri naudos tik sau, ir daugiau jokiame kitame padarui. O tarp mūsų, gyvulių, tebūnie tobula vienybė, tobula draugystė kovoje. Visi žmonės – priešai. Visi gyvuliai – draugai.

Tą akimirką kilo baisus klegesys. Majorui bekalbant, iš savo skylių išlindo keturios didelės žiurkės ir sutūpė ant užpakalinių kojų, klausydamos jo. Staiga jas pastebėjo šunys, ir tik mikliai sprukusios į urvelius tos išnešė sveiką kailį. Majoras, kad visus nuramintų, iškėlė priekinę koją.

– Draugai, – pasakė jis, – reikia nuspręsti vieną dalyką. Laukiniai padarai, pavyzdžiui, žiurkės ir triušiai – ar

jie mūsų draugai, ar priešai? Balsuokime. Keliu susirinkimui tokį klausimą: ar žiurkės – draugai?

Tuoj pat buvo balsuojama, ir didžioji dauguma pritarė, kad žiurkės – draugai. Prieš buvo tik keturi balsai – trys šunys ir katė, kuri, kaip vėliau išsiaiškinta, balsavo ir už, ir prieš. Majoras tęsė:

– Mažai ką beturiu pridurti. Paprasčiausiai pakartosiu: nepamirškite, kad jūsų pareiga – visuomet priešintis Žmogui ir viskam, kas su juo susiję. Kas vaikšto dviem kojom – priešas. Kas vaikšto keturiom arba turi sparnus – draugas. Ir atminkite, kad kovodami su Žmogumi turime netapti panašūs į jį. Net nugalėjus jį, nevalia perimti jo ydų. Joks gyvulys niekada neturi gyventi namuose, miegoti lovoje, dėvėti drabužių, gerti alkoholio, rūkyti tabako, čiupinėti pinigų ar užsiimti prekyba. Visi Žmogaus papročiai – blogi. Ir visų svarbiausia – joks gyvulys niekados negali būti tironas tokiems pat kaip jis. Silpni ar stiprūs, protingi ar nelabai – mes visi esame broliai. Jokiam gyvuliui niekados nevalia žudyti kito gyvulio. Visi gyvuliai yra lygūs.

O dabar, draugai, papasakosiu jums savo sapną, kurį sapnavau praeitą naktį. Neįmanoma jums to apsaityti. Tai buvo sapnas, kaip atrodys žemė pranykus Žmogui. Bet man tai priminė vieną dalyką, ką aš jau seniai buvau užmiršęs. Prieš daugelį metų, kai buvau mažas paršelis, mano motina ir kitos paršavedės giedodavo seną giesmę, iš kurios jos teprisiminė vien melodiją ir tris pirmus žodžius. Vaikystėje žinojau tą melodiją, bet jau seniai ji buvo iškritusi man iš galvos. Tačiau praėjusią naktį vėl išgirdau

ją sapne. Ir dar daugiau – girdėjau tos giesmės žodžius, kuriuos, esu tikras, gyvuliai giedodavo senų senovėje, bet naujesnės kartos jų jau nebepprisiminė. Dabar pagiedosiu jums tą giesmę, draugai. Aš senas, mano balsas užkimęs, bet kai išmokysiu jus melodijos, patys geriau pagiedosite. Ji vadinasi „Anglijos žvėrys“.

Senasis Majoras atsikosėjo ir užtraukė. Kaip iš anksto perspėjo, jis buvo užkimęs, bet dainavo dar visai gerai, ir tai buvo jaudinanti melodija – šiek tiek primenanti ir „Klementam“, ir „La Kukaračią“. Žodžiai buvo tokie:

*Anglijos žvėrys, Airijos žvėrys,
Gyvuliai visų šalių,
Eilėmis jums apgiedosiu
Aukso ateitį žvėrių.*

*Jau netruks išaušti rytas,
Kai pamintas bus žmogus,
Po derlingus anglių klonius
Vaikščios tik žvėris didus.*

*Ir nukris vergovės pančiai,
Žąslai, ringės iš knyslių,
Nieks botagais nebečaižys,
Rūdysės varžtus grandžių.*

*Runkeliai, kviečiai ir miežiai,
Šienas, pupos, kaugės dobilų,
Ak, tie turtai, aukso lobiai
Bus tik mūsų, mūs vieny.*

Skaitykite likusius
112 iš 128 puslapių,
įsigiję šią knygą

www.obuolys.lt

KITI KNYGŲ FORMATAI:

klausykla.lt

**Audio
knyga**

**Elektroninė
knyga**

„Visi gyvuliai lygūs, bet kai kurie lygesni už kitus“ –
 įtikinanti ir bauginanti „Gyvulių ūkio“ žinutė,
 kaip niekad aktuali neramumų bei įtampų
 kupiname šiandienos pasaulyje. Deja, bet visos
 revoliucijos prasideda nuo kilniausių idealų, kurie
 labai greitai pamirštami ir sutrypiami,
 o visuomenės ir politikos ydos niekur nedingsta.

DISTOPINĖ VISUOMENĖS VIZIJA

Jeigu jums patiko tokios knygos, kaip „Dievų miškas“ ar „Šauniojo kareivio Šveiko nuotyčiai“, privalote perskaityti G. Orwello „Gyvulių ūkį“.

ISBN 978-609-484-255-9

www.obuolys.lt

Knygos pigiau, įdomybės ir ištraukos nemokamai

KITI KNYGŲ FORMATAI:

Audio
knyga

Elektroninė
knyga